

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵԼԵՆԻՆԻՆԻ ՏԱՐԻ

ՄԵԼԵՆԻՆԻՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարեկանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 5 կոպէսով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция «Меланъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆ. № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ առաջօրեայ).

Յայտարարութիւն ընդունվում է առանձին լիցիւզի.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խմբագրութիւնը առաւօտեան 10 կոպէսով.
Տէլէֆ. № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Գործի բաղադրում, կիրակի, օգոստոսի 10-ին,
Երևանի թեմական դպրանոցի նախին տեսուչ բժիշկ

ԳԵՈՐԳ ՄԻԲԱՅԵԼԵԱՆ ՏԱՅԵԱՆԻ

մանուկ քառասունը օրը, կը մատուցվի պատարագ օ. Ստեփանոս քարալէն եկեղեցում և կը կատարվի հոգեհանգիստ գերեզմանատանը: Պատարագը կը օգտվի 10^{1/2} ժամին, իսկ հոգեհանգիստը գերեզմանատանը 12-ին:

1—1

ՄԵԼԵՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅԿԵԱՐԹԻ
1903 թվին

12 ամսվանը	10 ռուբլի
11 »	»
10 »	9 »
9 »	8 »
8 »	7 »
7 »	6 »
6 »	»
Մնացածները ամսական	1 »

Ե. Բոգայան 30 ֆր., Ամերիկայում 6 դոլար,
Պարոկաստանում 10 ր.
Հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция «Меланъ».

ԲՈՒԴԱՊԱՌԹԻՒՆ

Ազգաբնակչության աշակերտները. — Ներ-
քին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Լիբիի հայերի բարեբեր-
ներին լուրեր. — ԱՐՏԱԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Նա-
մակ Պարոկաստանից. Արտաքին լուրեր. — ՀԵ-
ՐԱՊԻՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ. — ԲԱՆԱ-
ՍԻՐԱԿԱՆ. — Հայկական նկարչութիւն:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հիմի հնար չունիմ գիտնալու, թէ հնութեան
հետազոտութիւններում յոյների հետ միաժամա-
նակ ապրած մեր նախնայորէն ինչ վերաբեր-
մունք են ունեցել գեղարուեստի և մասնաւո-
րապէս նկարչութեան հետ: Նկարը արձանի
պէս չէ և նա որքան էլ լուս կերպով պատրաս-
տուած լինի, էլի աւելի երթակայ է հեշտու-
թեամբ եղծուելու: Ահա ինչպէս մարդիկ լուրջ
խուզարկութիւններ անելու և Հայաստանի ա-
րեւմտի խմբած հողին տակ թաղուած հին կենս-
քի բեկորներ դուրս բերելու, լինեն զոցա մէջ
և որ և է կերպով նկարչութեան մասունք-
ներ:

Մեր պատմական կեանքը ասես թէ Նոյի
թոռան թոռին օրէն չի սկսեր, այլ Անակայ
որդի Գրիգոր Լուսաւորչի օրէն: Ահա ինչու
խնդրում եմ ընթերցողներին վերայիշել իմ
մի անգամ ասածները այդ թուականից յետոյ
հայութեան մէջ արտապետող ոգոյն, արտաքին
աղղեցութիւններուն և առհասարակ երևակայել
մի երկիր, ուր ժողովուրդը ամբողջովին
ձեռը վեր առել է աշխարհի բաներից և
բոլորովին մի հայեցողական կենտրոն շուր-
ջաբերուել Գրիգորի արքայութեան ան-
վանան հրաշքներուն և զոհողին յաւիտենա-
կան տանջանքին հարցերուն... Ինչպէս որ ա-
րեւմտ, թագաւորները՝ ճգնաւոր, զինուորական-
ները՝ կոտորել իւր օտարը ու նիւղակ, զէն շը-
պրտել իւր տղամարդի վայել հագուստները,
շալկել և խաչը ու բոբիկ ճամբայ ելել է
բարձրանալու համար Գողգոթայ վերջապէս
ամեն ինչը յարգող քաղաքացի ազնուու-
թեան տոն է համարել մոլեռանդութիւնը և

ԱԶԳԱՐԱՆԻՈՒԹԵԱՆ ԱԶԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Մենք յայտնել էինք, որ Բագու քաղա-
քում և նրա մերձակայում շրջակայքում ա-
ռաջիկայ աշնան պէտք է տեղի ունենայ
վիճակադրական մի ուսումնասիրութիւն,
որը պէտք է պարզէ ազգաբնակչութեան
կազմութիւնը և նրա բնակարանների
վիճակը:

Որպէս զի վիճակադրութիւնը աջող հե-
տեանքների հասնէ կարեւոր է երկու պայ-
ման: Մէկը այն է, որ վիճակադրութեան
գործի ղեկավարները լինեն հսկում ան-
ձինք և իրանց ձեռքի տակ ունենան օգ-
նակներին մի լաւ կազմակերպւած խումբ:
Իսկ միւսը այն է, որ ինքը ազգաբնակչու-
թիւնը օգնէ տեղեկութիւններ ժողովու-
րդին, զիւրացնելով նրանց ծանր և պա-
տասխանատու գործը, մտցնելով ճշգրտիւն
և գիտակցութիւն:

Եւր որ ազգաբնակչութիւնը համակրու-
թեամբ չէ վերաբերվում գործին և նոյն
իսկ առանձին կասկածներ է տածում դե-
պի վիճակադրական հարց ու փորձերը,
այն ժամանակ շատ դժուար կացութիւն
է ստեղծվում վիճակադրողների համար:
Նրանցից թաղանթում են տեղեկութիւննե-
րը, կամ տալիս են սխալ և թերի տե-

նիւթական թէ բարոյական ինչ որ լուս բան
ունեցել է նուիրաբերել է եկեղեցւոյն, միայն
եկեղեցւոյն:

Գրիգորի սիրոյն համար անհաշիւ և անպէս
մատաղ եղող մեր աղջը, որ սաստիկ դժուա-
րաւ տարհանուող, բայց միայն զամ համո-
զուելուց յետոյ խիստ պահպանողական իւր
կարգին զիմարել և հալածել յետոյ քրիստոն-
էութիւնը, երբ այդ կրօնը պետական կրօն
դարձաւ Հոսովում և Բիւզանդիոնում, ալ դի-
մարութիւնը տակաւ թուլացաւ և երկար չի
տևեց, մինչև որ մեր մօտ ալ ազգային կրօն
ձղաւ այդ մի և նոյն քրիստոնէութիւնը:
Արեւմտեանների համար ունեցած մեր հա-
մակրութիւնը, անկասկած որ երազացուցել է
դէպքեր և Գրիգոր Լուսաւորչի պէս մի ար-
տասովոր էներգիա լրացրել է հաւատքի և
բարեբերի հիմնական փոփոխութեան գործը:
Փոյր եկեղեցիների բեմերէն աւետուած կրօ-
նական եղբայրակցութիւնը վերջնապէս կարել
տուել է մեր յարաբերութիւնները մեր արեւ-
ելան, հին, դարեւրդ գրաքննելի հետ և ասիա-
կան ցամաքին վրայ վտանգաւոր կղզիացումի
մէջ հարկադրել մեզ միշտ յառել մեր աչքը
Բիւզանդիոնին մասնաւորապէս որ զա քրիստո-
նէութեան նախադարձներում այդ կրօնի վարչա-
պետական իշխանութեան պաշտօնական մեծ
կենտրոնը, ուստի և տեղեկական պատրիար-
քութեան գահուն տեղն էր:

Հայկական ճարտարապետութեան ծագման և
ընթացիկ մասին խօսելիս աշխատեցայ ցուց-
նել արուեստին այդ ճիւղին աղբւրը, մեր
երկրում մինչև այսօր գոյութիւն ունեցող նը-
մոյնների յարանմանութիւնները, ինչպէս նաև
զորա մեզ մօտ ծաղկելուն և կրած համարեա
ուրոյն կնիքին պատճառները ու պարագաները:
Արդ, որովհետև հայկական հին դարերի նկար-
չութիւնը և հայկական հին ճարտարապետու-
թիւնը ժամանակակից են, մի և նոյն պատ-
ճառներու համար չէին կարող տարբեր աղ-

ղեկութիւններ, որոնցով ոչ միայն վնա-
սում են սկսած ուսումնասիրութեան
աջողութեան, այլ և ապագայում դժուա-
րացնում են ժողոված նիւթերի մշակման
գործը:

Ուստի անհրաժեշտ է, որ վիճակադրու-
թեան գործին նուիրված և համակրող
անձինք աշխատեն նախօրօք ծանօթացնել
հասարակութեանը առաջիկայ ուսումնա-
սիրութեան հետ, հասկացնել թէ որքան
անհրաժեշտ և նպատակարար մար է ժո-
ղովելիք տեղեկութիւնների ճշգրտութիւնը
և հարադատութիւնը և թէ որքան կա-
րեւոր է հասարակութեան աջակցութիւն-
ը և ներգործական վերաբերմունքը դէպի
քաղաքային ինքնավարութեան նախաձեռ-
նած պատկառելի և պատասխանատու
գործը:

Հասարակութեան աջակցութիւնը մա-
նաւանդ կարեւոր է այն տեսակետով, որ
վիճակադրութիւնը վերջնապէս շատ կարճ
միջոցում և կարելիին չափ մօտենայ մի օ-
րեայ վիճակադրութեան գաղափարին:
Որքան ձգձգվի գործը, այնքան աւելի նա
կը վնասվի և այնքան անվստահելի կը
դառնան ժողոված թուերը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼԻԲԻ ՀԱՅԵՐԻ ԲԱՐԵԲԵՐՆԵՐ

Ամեն անգամ, երբ երկար բացակայութիւ-
նից յետոյ դալիս եմ Լիբի և առիթ եմ ունե-
նում մօտիկից ծանօթանալու այստեղ ապրող
հայերի կենցաղին հետ, առիթ եմ ունենում տեսնել
իրանց ազգային առանձնայատկութիւններից մի-
անգամայն խորթացած, լեզուի գոյութիւնը կամ
նրա անհրաժեշտութիւնը միայնակ մերժված,
ևս ընկնում եմ տխւար մտածմունքների մէջ
Յիշում եմ մեր պատմական մօտ անցեալը, յի-
շում եմ XVII դարի երկրորդ կէտը, որի վեր-

բերներէ բղխած լինել: Եւ ես կարծում եմ
հերքել խօսքի այդ պատճառներին մասին:
Այդ պատճառներով է, որ մեր հին քրիստոնեայ
դարերի նկարչութիւնը (մինչև իսկ աւելի քան
մեր ճարտարապետութիւնը) իսկ և իսկ այն է,
ինչ որ բիւզանդական նկարչութիւնը. ուստի
և մեր այդ գեղարուեստի ամենահին արդիւնք-
ներն էլ չեն կարող աւելի հին լինել, քան մեր
վանքերի հիմնարկութեան թուականները: Դեռ
ևս չի խօսած այդ արդիւնքներից մինչև մեր
օր գոյութիւն ունեցող նմոյնների մասին, պէտք
է քանի մը խօսքով բնութագրել ընկել ջը-
րիստոնէական նախադարձութեան նկարչութեան:

Գրիգորի թեմական սկզբի դարերու ամենա-
հին նկարները այսօր գտնվում են Հոսովի կա-
տակարարներում: Հեթանոս ձև ու կերպերից
անպատճառ զանազանութեամբ մի բնագործի
ճշգրտումով, յայտնի, ակներև կուսակցական ո-
գով մի նկարչութիւն է դա, որի հեղինակները
քրիստոնէական միապետականութեամբ հիւանդ-
ղեանափոխելու անյող նկարածները գերեզ-
մանային միջնորդութեամբ խուրտի կենտրոնով ապ-
րող զոր և է մարդիկ են եղել: Նոր կրօնի մը
նոր խանդավառութեան մէջ եռանդի չափա-
ղանցութիւնից հաւատարմագրութիւնը կորցրած
երևակայութեան և ինքնաբերական պատմից ան-
զատութիւնը դատողութեան այդ արդիւնքը այդ
գործերը տեսնելը հետաքրքրական է:

Ահա երբ քրիստոնէութիւնը գեանափոխելից
դուրս ելաւ և ընդհանուր պաշտամունքը ե-
ղաւ, քրիստոնեայ ոգով նկարչութեան առա-
ջին գործիչները՝ այդ այնքան ցանկալուած ա-
նորումով բան մ'ընելով, անպիտի խաղաղակու-
թիւններ սկսան նկատել, որ յաւէտ նախա-
տիք պիտի մնան այն մոլեռանդների և սա
այն պատճառով մասնաւոր, որ այդ ցաւալի
«անկումը», (որը ըստ իմ կարծիքի կամովին և
զիտաւորութեան զանեղով փոխանակ ու աւելի
քաղաքաւարութեան հայրենիքում, Հոսովում
էր Գեղարուեստներից գուրկ ուրիշ որ և է

չին տարիները վախճանական հառաչանքներ
եղան մեր այժմեան հարեան Լեհաստանի տաս-
նեակ հազար հայերի համար... Այն, ընթեր-
ցող, չառ մտալ է մեր դրիմցու և առհասա-
րակ Բեսարաբիայի թեմի հայերի ներկան:
Այստեղ ամեն ինչ գրեթէ մոռացված, խորթա-
ցած է, օտարամոլութիւնը շատ վառ գոյներով
է արտայայտվում մեր բոլոր դատակարարների
խաւերում: Խաղաղապարտ այդ կատարվում
է չորհիւ գիտակցութեան բացակայութեան...
Մասնաւորելով խօսքս մեր հին-դրիմցիների,
Թէօֆոսիայի և առհասարակ մեր թերակղզու
միւս հայաբնակ քաղաքների վրա, որոնց վար-
քի ու բարքի հետ ես բաւական ծանօթ եմ—
ցաւով պէտք է տեսն, որ միմիայնակ շատ
քիչ բան եմ տեսնում արձանագրելու: Այստեղի
բարձր համարվող դատակարար վաճառականու-
թիւնն է կազմում, կամ հատու կտոր կա-
լուածատէրեր, որոնց կէտ նպատակն է մի-
այն փողատիրութիւնն ու հանգիստ, խաղաղ
անձնական կենցաղը, որից դուրս՝ ոչ մի նո-
րութիւն, կեանքի ոչ մի փոփոխութիւն նրանց
համար գոյութիւն չունի: Մեր մայրերն էլ,
ամբողջապէս զբաղված են պարսկականով. նը-
րանց համար էլ գոյութիւն չունի իրանց մա-
նուկների վերաբերմամբ ծնողական ոչ մի պա-
տասխանատուութիւն, ոչ մի խնամք: Գոյու-
թիւն չունի մայրական այն մեծ պարտաւորու-
թիւնը, որով նա պէտք է կրթէ, վայելուչ դաս-
տիարակութիւն տալ իր երեխաներին պատ-
գայում հասարակութեան համար պիտանի ան-
դամներ պատրաստելու: Նպատակով Մեղա-
նում մայրերը, ինչպէս ամեն տեղ, ամօթ են
համարում իրանց երեխաներին իրանց օտի-
քից կերակրելը: Նրանք, առանց խնդի խայթ
զգալու, իրանց նորածին մանկան ամբողջապէս
յանձնում են մի օր և է աղէտ կնոջ խամբին:

Մեր մայրերը, յանձնելով իրանց երեխաներին
ուրիշ, անշուշտ ազատութեամբ են աղ տան, մեծ
աշխատանք, կանոնաւոր խնամք պահանջող ճի-
ւաղից, չէ որ այդ փոքրիկ արարածի պատճա-
հով անշուշտ զգալիս դէպք չի պիտի դարձանէր,
չի պիտի ցաւեղնէր:
Դատելով ժամանակների խեղճ ու կրակ
արդիւնքներից, օտիպուած եմ մտածել, որ ա-
ռաջին դարերի քրիստոնեաները չեն ըմբռնել
այդ կրօնի ոգին և կամ այդպէս թէ այնպէս
մարդիկ կորցրին իմացական, զգայարանական
(հինների հեթանոսների մօտ այնքան հրաշալի
կերպով զարգացած) կարողութիւնները:
Բաբբարոնների արշաւանքին յետոյ վերջա-
պէս կործանած Խաղալայի և իր աննաման Հոս-
ովի բոլոր խելացիները թէ օտիպուած զաղ-
թիւ և գնացին Բիւզանդիոն, որը նկատուած
էր կայսրութեան արեւելեան մայրաքաղաքը,
բայց ոչ մի օգուտ չի կարողացան տալ: Այն-
տեղ էլ նոր կրօնի կուսակցական մոլեռանդ-
ութիւնը վերին ծաղկածութեան մէջ մի
կերպ ընդարձացումի էր ենթարկել մարդիկ:
Այնտեղ էլ փոխուել էր աշխարհը, կեանքը,
հին հաւակցողութիւնները գլխավոր են դըր-
ուել, ճաշակները այլանապատեղի և երբեմնի
քաղաքակրթութեամբ մարդկութիւնը բոլորովին ան-
ընդունակ դարձել էր թէթիքական ազնիւ յու-
զուններ ունենալու, վերջապէս այլապետելու:
Տեսնում էք, որ մարդիկ օտից ցզուլն պլլուել
հաստ ու թանձր հագուստների մէջ իսպառ
կորցրել են պատմիքային այն մի ժամանակ
աստուածային դարձած կուլտը, և յարաբե-
րական խախտութեան այդ վիճակին մէջ լինե-
լու և չի լինելու, պատշաճի և անպատշաճի ստա-
տիկ տաք վիճակով (400 Յ. Ք.) դեռ կուսակ-
ցութիւնների բաժնուել և պապիկաւորացմանը
ու պատկերաստեղծութեան անուններով իրար ա-
րիւն են թափուել: Ապա դարձաւ ու դարձաւ
հակահակ: Թէ Յիշուա մանուկը գեղեցիկ եր-
թե ցզեղը...

Այսպէս, այսօր մինչև իսկ ոտի կանգնած
ժամանակն էլ մեր քունը բերելու միայն-
գամայն ընդունակ, ապողովար ծակ և ասե-
կուհներում իմարութիւնով բարձր կան-
է լիակատար խաղաղակութեան, մինչև որ

Электротечатня Груз. Изд. Т—ва, Б. Вавикская ул.